

Nr 105

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till kungörelse om ändring i livsmedelsstadgan den 21 december 1951 (nr 824); given Stockholms slott den 28 februari 1958.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed inhämta riksdagens yttrande över härvid fogade förslag till kungörelse om ändring i livsmedelsstadgan den 21 december 1951 (nr 824).

GUSTAF ADOLF

Rune B. Johansson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att i livsmedelsstadgan skall intagas bestämmelser innebärande *dels* att fjäderfä icke får, utan särskilt tillstånd av hälsovårdsnämnd, plockas eller befrias från inälvor i vissa lokaler för beredning eller försäljning av livsmedel *dels ock* att förpackning av livsmedel, som försäljes under angivande att de är särskilt lämpade för personer i behov av speciell kost, skall åsättas uppgift om i varan ingående råvaror m. m.

Förslag

till

Kungörelse

om ändring i livsmedelsstadgan den 21 december 1951 (nr 824)

Härigenom förordnas, att 11 och 32 §§ livsmedelsstadgan den 21 december 1951 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

11 §.

I lokal — — — till människoföda.
Lokalen ävensom — — — gott
stånd.
Golv i — — — dagligt bruk.

32 §.

Saluhålles livsmedel i förpackat skick under angivande av att varan är särskilt lämpad för barn, skall förpackningen vara märkt med uppgift om samtliga i varan ingående råvaror och tillsatser. Angives ej halten av varje råvara och tillsats, skall härvid råvara eller tillsats, som med högre viktsandel ingår i varan, sättas före råvara eller tillsats med lägre sådan andel.

(Föreslagen lydelse)

11 §.

1 m o m. I lokal — — — till människoföda.
Lokalen ävensom — — — gott
stånd.
Golv i — — — dagligt bruk.

32 §.

Saluhålles livsmedel i förpackat skick under angivande av att varan är särskilt lämpad för barn *eller för person, vilken på grund av sjukdom, svaghet eller av annan orsak är i behov av speciell kost*, skall förpackningen vara märkt med uppgift om samtliga i varan ingående råvaror och tillsatser. Angives ej halten av varje råvara och tillsats, skall härvid råvara eller tillsats, som med högre viktsandel ingår i varan, sättas före

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

råvara eller tillsats med lägre sådan andel.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1958.

Den genom denna kungörelse införda skyldigheten att märka livsmedelsförpackning skall gälla allenast förpackning, i vilken livsmedel efter den 30 juni 1958 inlägges inom riket eller införes till riket.

Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer må för viss tid, dock längst till den 1 juli 1960, medgiva undantag från nämnda märkningsskyldighet.

*Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
28 februari 1958.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, KJELLIN, JOHANSSON.

Efter gemensam beredning med chefen för jordbruksdepartementet anmäler chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Johansson, fråga om *ändringar i livsmedelsstadgan* samt anför därvid följande.

I skrivelse den 21 februari 1957 har medicinalstyrelsen hemställt, att vissa av styrelsen föreslagna bestämmelser angående dietlivsmedel måtte införas i livsmedelsstadgan.

Över medicinalstyrelsens skrivelse har yttranden avgivits av kommerskollegium, kooperativa förbundet, Sveriges industriförbund, Sveriges köpmanaförbund, svenska konserverfabrikers riksförening samt Sveriges kemiska industrikontor.

Vidare har veterinärstyrelsen i skrivelse den 20 november 1957 hemställt, att visst tillägg måtte göras till livsmedelsstadgan angående saluhållande av slaktad tamfågel m. m.

Yttranden över veterinärstyrelsens skrivelse har efter remiss avgivits av lantbruksstyrelsen, veterinärhögskolan, samarbetskommittén för hälsovårdsnämnderna i rikets större städer, Sveriges lantbruksförbund, svenska ägg-handelsförbundet, Sveriges fjäderfäavelsförening, Sveriges köpmanaförbund, Sveriges hotell- och restaurangförbund, kooperativa förbundet och riksförbundet landsbygdens folk.

Jag anhåller nu att få upptaga berörda frågor till närmare behandling.

I. Saluhållande av slaktad tamfågel m. m.

Gällande bestämmelser

I *livsmedelsstadgan* den 21 december 1951 (nr 824) finnes under 3 kap. allmänna bestämmelser rörande livsmedelslokalers beskaffenhet och utrustning samt rörande skötseln av sådana lokaler. Med dessa bestämmelser har man velat sörja för att lokalerna är lämpliga för sitt ändamål och fyller skäliga hygieniska krav. Under 4 kap. i stadgan meddelas vidare föreskrifter rörande hantering av livsmedel, avsedda för försäljning eller servering.

Dessa föreskrifter syftar till att säkerställa ett sådant förfarings sätt, att livsmedlen icke förorenas eller blir skadliga att förtära eller på annat sätt otjänliga till människoföda. Varken de angivna författningsrummen eller livsmedelsstadgan i övrigt innehåller några särskilda regler om i vilka lokaler eller på vad sätt slaktad fjäderfä bör plockas eller befrias från inälvor, huvud och fötter, och sådana regler har ej heller meddelats i andra författningar.

Veterinärstyrelsens skrivelse

Veterinärstyrelsen anför i sin skrivelse, att under senare år vid den lokala livsmedelskontrollen ofta påträffats slaktad tamfågel, som på grund av sjukliga förändringar varit otjänlig till människoföda och därför omhändertagits. Vid överläggningar inför styrelsen med representanter för bl. a. vissa hälsovårdsnämnder jämte företrädare för organisationer inom fjäderfäaveln samt inom distributionen och försäljningen av slaktad fjäderfä har framhållits, att slakten av tamfågel med undantag för vissa större anläggningar vanligen sker under synnerligen primitiva förhållanden med åsidosättande av elementära hygieniska fordringar. Även länsveterinärerna har vid sina hygieniska inspektioner gjort samma iakttagelser i fråga om såväl slakt som förvaring och distribution av slaktad tamfågel. Statsepidemiologen har vidare i skrivelse den 18 november 1957 till veterinärstyrelsen framhållit, att på flera ställen inom riket uppträtt salmonellaepidemier, som härört från höns med hönsfodret som smittkälla. Smittöverföringen har företrädesvis skett vid inköp av tamfågel, vars inälvor icke urtagits, och förklaringen härtill måste vara, att man vid urtagningen icke iakttagit erforderliga försiktighetsåtgärder. Särskilt belysande härvidlag är de fall som förekommit vid restauranger och andra näringsställen.

Veterinärstyrelsen anför vidare, att medicinalstyrelsen och veterinärstyrelsen i gemensamt cirkulär till rikets hälsovårdsnämnder den 12 juli 1957 fäst uppmärksamheten på att tarminnehållet hos tamfågel relativt ofta innehåller salmonellabakterier, varför urtagningen av fåglarna måste utföras på sådant sätt att tarminnehållet icke kommer i direkt beröring med andra livsmedel eller indirekt sprids via redskap, arbetsbord, förvaringskärl eller händer. Det har emellertid visat sig att härigenom icke åstadkommits någon påtaglig förbättring av läget. Veterinärstyrelsen är därför av den bestämda uppfattningen, att effektiva åtgärder från det allmännas sida måste vidtagas med det snaraste. Efter samråd med medicinalstyrelsen, statsepidemiologen och statens jordbruksnämnd har veterinärstyrelsen funnit, att föreskrift bör utfärdas om att slaktad tamfågel ej får saluhållas eller försälgas, därest fågeln ej i samband med avlivningen plockats samt befriats från samtliga inälvor jämte huvud och fötter. Genom en sådan föreskrift skulle förhindras att urtagningen sker i exempelvis butikslokal eller restaurangkök, vilka lokaler genom förekomsten där av livsmedel av olika slag

är särskilt riskabla ur smittspridningssynpunkt. Då inälvorna utgör det huvudsakliga sätet för infektionen, skulle separat försäljning av exempelvis färsk hönslever innebära en fortsatt infektionsrisk. Förbud bör därför även utfärdas mot att saluhålla från tamfågel härrörande inälvor såsom hjärta, lever och muskelmage med bemyndigande för veterinärstyrelsen att medgiva undantag från förbudet. Under viss kortare övergångstid bör styrelsen även bemyndigas medgiva dispens från föreskriften om urtagning m. m. Veterinärstyrelsen har övervägt lämpligheten att låta samtliga angivna bestämmelser inflyta i den i anslutning till livsmedelsstadgan fastställda normallivsmedelsordningen. Det är emellertid enligt styrelsen ej tillrådligt att överlåta åt vederbörande kommun att bestämma i vad mån de föreslagna föreskrifterna skall tillämpas inom kommunen, varför styrelsen förordar att bestämmelserna får obligatorisk karaktär och införes i livsmedelsstadgan. Enbart nu behandlade, av veterinärstyrelsen föreslagna författningsföreskrifter utgör emellertid icke någon tillfredsställande lösning av hithörande problem utan de måste kompletteras med andra åtgärder, såsom inrättande av fjäderfäkontrollslakterier samt meddelande av råd och anvisningar till rikets hälsovårdsnämnder rörande de hygieniska fordringarna vid slakt av tamfågel.

Remissyttrandena

Behovet av åtgärder till minskande av nuvarande risker för överförande av infektion från smittförande tamfågel i samband med urtagning av fågelns inälvor vitsordas genomgående av remissinstanserna.

Det föreslagna förbudet att saluhålla slaktad tamfågel, som ej plockats samt befriats från inälvor, huvud och fötter i samband med avlivningen tillstyrkes i princip av *Sveriges lantbruksförbund*, *svenska ägghandelsförbundet*, *Sveriges fjäderfäavelsförening*, *Sveriges köpmannaförbund* och *kooperativa förbundet*. Härvid understrykes emellertid, att ett sådant förbud måste åtföljas av skärpt kontroll till höjande av den hygieniska standarden vid samtliga slaktplatser samt att förbudet medför betydande omställnings- och kapacitetsproblem inom slakteriverksamheten, distributionen och handeln.

Svenska ägghandelsförbundet anför i sitt yttrande bl. a. följande.

Senare års framsteg inom slakteri- och djupfrysningstekniken har medfört, att för dagen endast en obetydlig del av den saluförda tamfågeln distribueras oplockad, främst begränsad till torghandeln, samt att urtagning sker i en ganska betydande omfattning på de större slakterierna. Totalt är det dock fortfarande en relativt liten del av allt salufört fjäderfä, som tages ur i samband med slakten.

Införandet av föreskrifter om obligatorisk urtagning av fjäderfä vid slakten kommer att innebära en radikal förändring av handelns struktur med betydande verkningar såväl på själva slakteriarbetet som på distributionen

och detaljförsäljningen samt kräva omfattande komplettering av lokaler och utrustning. — — — Med hänsyn till den begränsade hållbarheten hos urtagen fågel kommer ökade krav att ställas på distributionen och förvaringen. Urtagen fågel erfordrar vid oförändrad distributionstid lägre förvaringstemperatur. F. n. distribueras praktiskt taget all urtagen fågel i djupfrost skick. Av olika skäl torde detta inte bli fallet vid 100 %-ig urtagning, utan en stor del av handeln torde komma att omfatta färsk vara. I fråga om dylik distribution finns hittills praktiskt taget inga erfarenheter i vårt land. Endast några av de större slakterierna torde ha en kyl- och fryskapacitet, som kommer att bli tillräcklig vid 100 %-ig urtagning. — — — Detaljhandelns möjligheter att på ett önskvärt sätt taga hand om urtaget fjäderfä torde vara synnerligen skiftande. Då endast kyl- och frysdiskar kan komma i fråga vid försäljning av urtagen fågel med hänsyn till hållbarheten, och då det nuvarande beståndet härav i de flesta fall torde vara till fullo utnyttjat, får man även här räkna med ett avsevärt kompletteringsbehov.

Ägghandelsförbundet framhåller vidare, att de föreslagna åtgärderna ensamt inte kan anses säkerställa ett sådant skydd mot infektioner m. m., som veterinärstyrelsen avsett, samt finner önskvärt att även andra möjligheter övervägas. Ett system som enligt förbundets mening skulle medge en smidigare omställning och samtidigt skapa de av styrelsen avsedda garantierna mot smittspridning vore att i livsmedelsstadgan intaga dels bestämmelser om att all tamfågel skall plockas i samband med slakten, dels förbud mot urtagning av fjäderfä i butiker, restaurang- och storhushållskök, varjämte man borde ställa alla slakterier av viss storlek under veterinärstyrelsens kontroll.

Under framhållande av de med ett saluförbud förenade omställnings- och kapacitetsproblemen anför *Sveriges fjäderfäavelsförening*, att ett omedelbart och fullständigt genomförande av de föreslagna bestämmelserna icke är möjligt inom stora delar av landet. *Sveriges lantbruksförbund* understryker, att då tillräckliga resurser för nedfrysning saknas en stor del av handeln skulle komma att omfatta färsk vara, om urtagningen sker vid slakten, samt att erfarenheter saknas av hur detta skulle utfalla. *Fjäderfäavelsföreningen* finner urtagning vid slakten utan djupfrysning i många fall icke lämplig ur hållbarhetssynpunkt. Både *lantbruksförbundet* och *fjäderfäavelsföreningen* framhåller vidare särskilt vikten av att eliminera smittspridning genom hönsfoder, och föreningen anser detta vara den viktigaste åtgärden i nuvarande läge. *Förbundet* ansluter sig till den av svenska ägghandelsförbundet föreslagna modifieringen av veterinärstyrelsens förslag.

Av övriga remissinstanser har *veterinärhögskolan* samt *Sveriges hotell- och restaurangförbund* funnit, att andra åtgärder än de av veterinärstyrelsen föreslagna i första hand bör övervägas. *Veterinärhögskolan* anser att förutsättningar för en skärpning av livsmedelsstadgan i den riktning veterinärstyrelsen föreslagit icke föreligger förrän de hygieniska missförhållandena vid fjäderfäslakterierna och vid den vidare hanteringen av slaktpro-

dukterna blivit undanröjda. Urtagning vid slakten sanerar i och för sig icke slaktkroppen från salmonellabakterier. Sker slakten, urtagningen, förvaringen och distributionen under hygieniskt primitiva förhållanden finnes all anledning antaga att en ansenlig salmonellaanrikning kommer till stånd såväl i form av yt- som djupinfektion. Högskolan ifrågasätter starkt om en dylik slaktprodukt ur salmonellasynpunkt är mindre suspekt än en ourtagen tamfågel. En centralt anordnad urtagning torde vidare i synnerhet vid slakt under primitiva förhållanden medföra den avsevärda nackdelen, att smittan överföres till slaktdjur, som tidigare icke var bärare av smittämnet, varjämte man vid urtagningen får räkna med stora möjligheter för en inväxning av andra faecala bakterier än salmonella. Högskolan framhåller bristen på jämförande undersökningar mellan ourtagna och urtagna fåglars hållbarhet. Veterinärhögskolan föreslår som lämpliga åtgärder i första hand utredning om salmonellastatus i fjäderfäbesättningarna samt åtgärder för att spärra smittvägarna till besättningarna ävensom kontroll och upplysning till höjande av den hygieniska standarden vid slakt, förvaring och distribution. Det ifrågasättes om det icke vore lämpligt att införa bestämmelser om att urtagning av tamfågel i livsmedelsaffärer samt i stora och medelstora matbесpisningar endast får ske i särskilt inrett och av hälsovårdsnämnd godkänt utrymme. *Hotell- och restaurangförbundet* framför som alternativ till veterinärstyrelsens förslag vidtagande av åtgärder för desinficering av hönsfodret samt för ökad kontroll och skärpt hygien vid slakten.

Övriga tre remissinstanser ställer sig tveksamma inför det föreslagna saluförbudet under åberopande av i huvudsak samma betänkligheter som framkommit redan i de tidigare refererade remissyttrandena. *Lantbruksstyrelsen* hänvisar härvid till att ett saluförbud på grund av nuvarande otillräckliga resurser för slakt, distribution och handel torde leda till en centraliserad urtagning med stor risk för ökad smittöverföring. För att så snart som möjligt minska riskerna för smittspridning föreslår styrelsen införande av förbud att verkställa urtagning av tamfågel i lokaler, där även andra livsmedel förvaras, såsom i restauranger, storkök, butikslokaler etc. *Samarbetskommittén för hälsovårdsnämnderna i rikets större städer* finner det kunna diskuteras, om det av veterinärstyrelsen föreslagna förbudet är ändamålsenligt, men anser det beklagligt om inga åtgärder vidtages. *Riksförbundet landsbygdens folk* är icke berett att på grundval av det tillgängliga materialet definitivt taga ställning till veterinärstyrelsens förslag och förutsätter att en allsidig utredning verkställs.

Vad angår det föreslagna förbudet att utan veterinärstyrelsens medgivande saluhålla inälvor av tamfågel anför *Sveriges hotell- och restaurangförbund*, att inälvor av fjäderfä visserligen icke är någon mera betydande ingrediens i matlagningen men dock förekommer i ganska väsentlig utsträckning. Då tillgången på ingredienser

för matlagningen är knapp, är det ett önskemål att eventuellt erforderlig kontroll ordnas så att restaurangnäringen blir så litet lidande därav som möjligt. *Kooperativa förbundet* yttrar, att en del av de ifrågavarande inälvorna, såsom gåslever och hönslever, har ett avsevärt kommersiellt värde, och förutsätter, att tillståndsgivningen kommer att ske på sådant sätt att avsättningen av dessa slaktprodukter ej onödigtvis begränsas.

Departementschefen

Under senare tid har förekommit ett flertal fall av salmonellainfektion hos människa, där smittkällan kunnat återföras till höns. Företagna utredningar har gett vid handen, att smittämnet sannolikt överförts från fåglarna i samband med urtagningen av deras inälvor, där salmonellabakterierna företrädesvis har sitt säte, och det kan med fog antagas att bristande hygienisk omsorg vid urtagningen medverkat till bakteriernas överföring till människan, antingen direkt eller indirekt genom redskap, beredningskärl eller andra livsmedel.

Huvuddelen av slaktat fjäderfä befrias f. n. regelmässigt från sina inälvor först omedelbart före fåglarnas anrättande, och endast i relativt sett mindre omfattning sker urtagning av inälvorna redan i samband med slakten, varvid fåglarna levereras djupfrysta från slakteriet och även saluhålles djupfrysta till konsumenterna. De nyss påtalade salmonellainfektionerna hos människa har sannolikt uppkommit sedan bakterierna överförts från fåglarna i samband med urtagning omedelbart före deras anrättande.

För egen del finner jag det angeläget att i fortsättningen effektiva åtgärder vidtages för att försöka förekomma salmonellainfektioner av nyssnämnd art. Då salmonellabakterierna i viss utsträckning torde tillföras fjäderfäbesättningarna genom fodermedel, bör på längre sikt åtgärder för skärpt kontroll och sanering av fodermedlen komma till utförande. Emellertid måste man även söka gardera sig mot infektion genom de salmonellabakterier, som i viss utsträckning redan torde förekomma inom fjäderfäbesättningarna i landet. De inträffade salmonellafallen hos människa visar, att slaktat fjäderfä under nu rådande förhållanden icke alltid urtages på sådant sätt att överföring av salmonellabakterierna till människa undviks. Som särskilt betänkligt framstår detta då urtagningen äger rum i lokaler, där livsmedel saluhålles eller beredes för saluhållande eller servering åt allmänheten.

I ärendet föreligger viss utredning rörande förhållandena vid de slakterier och andra platser, där fjäderfä slaktas. Denna utredning kan enligt mitt bedömande icke anses otvetydigt ge vid handen, att risken för spridning av salmonellabakterierna generellt sett åtminstone f. n. kan förväntas bli mindre vid urtagning av fåglarna i samband med slakten än vid urtagning hos detaljhandlare eller konsumenter. I en del remissyttranden har t. o. m. yppats farhågor för att en urtagning i samband med slakten skulle

kunna medföra ökad risk för smittspridning. En förbättring av slaktplatsernas utrustning och hygieniska standard kan visserligen väntas efter genomförande av skärpt kontroll av fjäderfäslakten, varom veterinärstyrelsen nyligen utfärdat anvisningar till hälsovårdsnämnderna. Vidare torde chefen för jordbruksdepartementet inom den närmaste tiden komma att anmäla förslag till kungörelse angående fjäderfäkontrollslakterier. Hur snabbt dessa vidtagna eller väntade åtgärder kan komma att leda till förbättrade hygieniska förhållanden låter sig emellertid f. n. icke med större säkerhet överblickas. Med hänsyn till uppgifterna om nuvarande förhållanden på slaktplatserna och till de av remissinstanserna framförda betänkligheterna i övrigt är jag icke — i varje fall f. n. — beredd att tillstyrka veterinärstyrelsens förslag, innebärande generellt förbud mot urtagning och plockning av tamfågel annat än i samband med slakten.

Emellertid anser jag att åtgärder bör vidtagas för att uppnå större hygienisk omsorg vid urtagning och plockning av tamfågel. Betydande förbättringar härutinnan synes mig kunna ernås om man i livsmedelsstadgan inför bestämmelse om att det skall krävas särskilt tillstånd av hälsovårdsnämnden för att urtagning och plockning av slaktad fjäderfä skall få ske i sådana lokaler för försäljning och beredning av livsmedel, där risken för smittspridning enligt vad ovan anförts är särskilt stor. Jag förordar därför, att till 11 § livsmedelsstadgan göres ett tillägg av sådan innebörd.

Vid prövning av ansökan om tillstånd att i viss lokal urtaga och plocka fjäderfä torde hälsovårdsnämnden böra beakta de särskilda föreskrifter och anvisningar, som veterinärstyrelsen utfärdat angående lokalens beskaffenhet och utrustning. Därjämte torde böra beaktas i vad mån vunna erfarenheter ger anledning till antagande att fåglarnas plockning och urtagning kommer att utföras med tillbörlig hygienisk omsorg. Nämnden bör, då skäl därtill föreligger, kunna återkalla meddelat tillstånd.

Till fjäderfä torde få hänföras alla slag av tamfågel.

Jag anser icke tillräckliga skäl föreligga att meddela av veterinärstyrelsen föreslagna inskränkande bestämmelser för saluhållande av inälvor från fjäderfä.

II. Märkning av dietlivsmedel

Gällande bestämmelser

Några bestämmelser som äsyftar att närmare reglera tillverkning eller saluförande av s. k. dietlivsmedel finnes f. n. icke. Däremot har för vissa andra livsmedel utfärdats föreskrifter om tillverkningskontroll och förpackning, varjämte vissa allmänna bestämmelser om livsmedels beskaffenhet och saluförande finnes i livsmedelslagstiftningen.

I *livsmedelsstadgan* föreskrives, att såsom tillsats till livsmedel för avsalu — varvid med tillsats i huvudsak förstås vara eller ämne som är avsett att tillföras livsmedel för att påverka dess färg, smak, konsistens eller hållbar-

het eller för annat liknande ändamål, utan att ingå i detsamma som råvara — får med vissa undantag användas allenast vara eller ämne som efter prövning av kommerskollegium godkänts såsom tillsats för livsmedlet i fråga (1 § 3 mom., 4 § första och andra styckena).

Beträffande märkning av livsmedel gäller, att då livsmedel i detaljhandeln saluhålles i förpackat skick skall förpackningen, där ej i stadgan annorlunda föreskrives, vara märkt med bl. a. uppgift om innehållets benämning, tillverkarens, förpackarens eller säljarens namn eller firma och hemvist samt innehållets totala vikt vid förpackningstillfället (28 §). Är livsmedel förpackat utom riket må i stället för tillverkarens, förpackarens eller säljarens namn eller firma och hemvist å förpackningen finnas angivna exportörens eller importörens namn eller firma och hemvist (29 §). Saluhålles i förpackat skick sådant livsmedel, vid vars framställning eller beredning använts sackarin eller annat konstgjort sötmedel som har högre söthetsgrad än socker men icke sockrets näringsvärde, skall, med vissa undantag, förpackningen vara märkt med orden »Innehåller konstgjort sötmedel» eller »Innehåller sackarin» (31 §). Då livsmedel saluhålles i förpackat skick under angivande av att varan är särskilt lämpad för barn, skall förpackningen vara märkt med uppgift om samtliga i varan ingående råvaror och tillsatser. Angives ej halten av varje råvara och tillsats, skall härvid råvara eller tillsats, som med högre viktsandel ingår i varan, sättas före råvara eller tillsats med lägre sådan andel (32 §).

Å förpackning, vari livsmedel saluhålles, eller i annons eller annan reklam rörande varan får uttryck, som antyder att varan innehåller vitaminer, mineralämnen eller andra näringsämnen, vilka icke nämnvärt bidrager till kaloritillförseln, användas, endast om tillika arten och halten av dylika ämnen närmare anges. Uppgift om halten behöver dock icke lämnas beträffande mjölk, smör, ägg, oberedda eller djupfrysta kött- och fiskvaror samt frukt, bär och grönsaker i oberett eller djupfryst tillstånd. (34 §).

Skyldighet att å förpackning angiva vissa eller samtliga i varan ingående råvaror och tillsatser föreligger också beträffande vissa särskilda livsmedel.

Medicinalstyrelsens utredning

I skrivelse till medicinalstyrelsen den 15 december 1953 har *svenska institutet för konserveringsforskning* framhållit, att det i handeln finnes och troligtvis snart kommer att finnas allt fler varor av typ dietkonserver, för vilka kontrollbestämmelser helt saknas. Sådana bestämmelser bör enligt institutets mening snarast utfärdas och förslagsvis införas som tillägg till 32 § livsmedelsstadgan.

Över nu nämnda skrivelse har medicinalstyrelsen inhämtat yttrande från *statens institut för folkhälsan*. Institutet anser, att man med hänsyn till de särskilda krav, som bör kunna ställas på livsmedel, som i reklamen uppges ha speciella dietiska verkningar, bör överväga om det inte vore lämpligt att införa bestämmelser härom i livsmedelsstadgan. Enklast kunde detta ske

genom att föreskrifterna om s. k. barnmat i 32 § utsträcktes till att omfatta även andra speciella livsmedel än sådana som anges vara särskilt lämpade för barn. I allmänna handeln förekommer ett antal varor, som anges böra användas av över- och underviktiga personer. Om förpackade sådana livsmedel faller under 32 § blir det nödvändigt att ange deras sammansättning. Härigenom skulle allmänheten kunna bilda sig en säkrare uppfattning om deras verkningssätt och lättare bedöma skäligheten av deras pris. Även då det gäller för sockersjuka avsedda speciallivsmedel torde en sådan specifikation vara värdefull. I många fall måste personer, som under en tid vårdats för sjukdomar i t. ex. njurar eller mag-tarmkanalen, hålla diet. För vissa sådana skulle det vara av värde om det i allmänna handeln fanns tillgång till speciella dietlivsmedel. Säkerligen måste åtskilliga personer, som behöver förtära dylik specialkost, avstå därifrån på grund av svårigheter att tillaga den i hemmet eller på arbetsplatsen. Tillkomsten av dylika livsmedel skulle sannolikt underlättas, om de, i likhet med vad nu är fallet med barnmat, fick åtnjuta skydd av författningen. Detsamma gäller kosten, som är lämpliga under t. ex. konvalescens, graviditet, amning och liknande tillstånd. För personer, som lider av allergisk överkänslighet gentemot livsmedel, skulle det också i vissa fall kunna vara av värde att ha tillgång till specificerade dietlivsmedel. Institutet framhåller vidare, att därest de gällande bestämmelserna för barnmat utvidgas att omfatta även dietlivsmedel så bör härvid föreskrivas, att barnmat och dietlivsmedel endast får saluhållas i förpackat skick. Beträffande dietlivsmedlen framstår en sådan föreskrift som önskvärd såväl ur kontrollsynpunkt som med hänsyn till angelägenheten av att minska risken för förväxling med liknande normala livsmedel. Institutet berör slutligen frågan, huruvida en deklaration av de i varan ingående beståndsdelarna är tillfyllest eller om därtill kräves angivande av procenthalten. Institutet finner att när det gäller färdigberedda livsmedel det i många fall torde vara omöjligt att hålla en så konstant sammansättning hos varan, beroende t. ex. på växlande tillgång och sammansättning hos de använda råvarorna, att en procenthaltsdeklaration är genomförbar. Det torde dessutom i de flesta fall ligga i tillverkarens eget intresse att lämna sådana uppgifter som är av betydelse för att belysa livsmedlens avsedda användning.

Svenska institutet för konserveringsforskning som beretts tillfälle att yttra sig över det av statens institut för folkhälsan framlagda förslaget framhåller, att det enligt institutets mening i första hand är nödvändigt med någon form av kontroll över tillverkningen av dietlivsmedel. Institutet föreslår därför, att innan livsmedel, som genom etiketter, reklam eller på annat sätt av konsumenter kan uppfattas såsom ägnade att tillgodose speciella kostbehov för vissa åldrar (bl. a. barnmat), vid sjukdom, konvalescens, havandeskap, amning, allergisk överkänslighet gentemot vissa livsmedel, undervikt, övervikt eller liknande, får saluhållas, skall tillstånd härtill ha inhämtats

hos medicinalstyrelsen eller eventuellt statens institut för folkhälsan. Härjämte föreslår institutet, att nu nämnda livsmedel skall få saluhållas endast i förpackat skick. I frågan huruvida deklaration av de i varan ingående beståndsdelarna bör ske med angivande av halt anser institutet att så bör ske, i vart fall beträffande de viktigare beståndsdelarna. Om exakta värden är svåra att angiva, kan genomsnittsvärden lämnas.

Medicinalstyrelsen anför att styrelsen i likhet med de hörda myndigheterna finner det angeläget, att dietlivsmedel bringas under viss kontroll. Styrelsen delar den av statens institut för folkhälsan framförda uppfattningen, att önskemålet därom i allt väsentligt synes kunna tillgodoses genom att 32 § livsmedelsstadgan utvidgas till att omfatta, förutom barnmat, vissa andra dietlivsmedel jämte föreskrift att dessa varor får saluhållas endast i förpackat skick. Styrelsen kan icke finna tillräckliga skäl föreligga för att f. n. etablera en så långt gående kontroll som den av konserveringsforskningsinstitutet föreslagna, vilken bl. a. skulle fördyra de framställda varorna. Mot denna bakgrund hemställer medicinalstyrelsen, att 32 § livsmedelsstadgan måtte ändras på sätt statens institut för folkhälsan föreslagit.

Remissyttrandena

I remissyttrandena vitsordas behovet av att de s. k. dietlivsmedlen bringas under viss kontroll, och man ansluter sig utan erinringar till det av medicinalstyrelsen framlagda förslaget.

Departementschefen

Såsom framgår av utredningen i ärendet har livsmedelsindustrin under senare år i allt större utsträckning framställt livsmedel vilka är avsedda för personer som på grund av sjukdom, svaghet eller av annan orsak är i behov av speciell kost, s. k. dietlivsmedel. Bortsett från de allmänna föreskrifter som jag tidigare berört finnes för närvarande icke några bestämmelser som direkt syftar till att reglera beskaffenheten av eller handeln med dessa livsmedel.

I likhet med vad som uttalats i medicinalstyrelsens skrivelse och vad som framhållits av remissinstanserna finner jag det angeläget att vissa kontrollföreskrifter utfärdas för dietlivsmedlen. För konsumenter av ifrågavarande livsmedel är det uppenbarligen av största betydelse, att de saluförda varorna verkligen är ägnade att tillgodose de kostbehov för vilka de angivits vara lämpade.

En tillfredsställande kontroll synes mig kunna uppnås om, såsom föreslagits av medicinalstyrelsen och statens institut för folkhälsan, viss deklarationsskyldighet föreskrives beträffande de i dietlivsmedlen ingående ingredienserna. Denna uppfattning delas också av remissinstanserna. Den som är i behov av dietkost kan, om sådan skyldighet stadgas, själv för-

vissa sig om varans lämplighet. Att föreskriva skyldighet att angiva de exakta eller genomsnittliga värdena med vilka viktigare beståndsdelar ingår i varan anser jag vara att gå för långt. En följd därav skulle också med all sannolikhet bli att livsmedlen fördrades. Härtill kommer att det i många fall torde vara svårt att hålla en så konstant sammansättning av de i varorna ingående beståndsdelarna, att en procenthaltsdeklaration är genomförbar. Därest icke halten av i varan ingående råvaror och tillsatser anges i varudeklarationen, bör dock, i likhet med vad som gäller för barnmat, råvara eller tillsats som med högre viktsandel ingår i varan sättas före råvara eller tillsats med lägre sådan andel.

Att utöver vad jag nu förordat föreskriva att dietlivsmedel skall få försäljas endast i förpackat skick synes mig icke erforderligt. Livsmedel vilka är speciellt avsedda för barn eller personer i behov av dietkost torde redan utan sådan föreskrift regelmässigt försäljas i förpackat skick.

I 32 § livsmedelsstadgan bör sålunda föreskrivas deklARATIONSSKYLDIGHET för sådant livsmedel som i förpackat skick försäljes under angivande att det är särskilt lämpat för personer vilka på grund av sjukdom, svaghet eller av annan orsak är i behov av speciell kost.

I enlighet med vad jag nu anfört har inom inrikesdepartementet upprättats förslag till kungörelse om ändring i livsmedelsstadgan den 21 december 1951 (nr 824). Över förslaget torde riksdagens yttrande böra inhämtas.

Föredraganden hemställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition inhämta riksdagens yttrande över härvid fogat förslag till *kungörelse om ändring i livsmedelsstadgan den 21 december 1951 (nr 824)*.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställer förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Johnny Sköldvall